

Rejent * rok 13 * nr 2(142)
luty 2003 r.

Recenzja

**Maksymilian Pazdan, *Prawo prywatne międzynarodowe*,
wyd. 8 uakt., Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis,
Warszawa 2002, s. 300**

Recenzowana pozycja wydawnicza stanowi od wielu lat znakomity podręcznik zawierający wykłady z prawa prywatnego międzynarodowego. Doskonale spełnia zamierzenia autora, jest kompendium wiedzy z tej trudnej dziedziny prawa. Każde kolejne wydanie jest praktycznie nowym dziełem, wzbogaconym o starannie dobrane bieżące regulacje prawne i poglądy wyrażone w judykaturze.

Na odrębne podkreślenie zasługuje powołanie bardzo obszernej bibliografii krajowej i zagranicznej. I ona nadaje tej pozycji dodatkowego waloru, rozszerzając grono czytelników o wszystkich, którzy spotykają się z tym prawem w badaniach naukowych czy praktyce zawodowej. Znajomość tego prawa jest szczególnie ważna w przedakcesyjnym okresie, przed przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Spełnia więc przy tej okazji dodatkową funkcję edukacyjną w zakresie poznania współczesnych norm kolizyjnych i traktatowych. Problemy te zostały przedstawione w sposób przystępny, jasny i zrozumiały. Efekt ten osiągnięto także przez obszerniejsze omówienie bardziej skomplikowanych zagadnień oraz przedstawienie w formie syntetycznej instytucji znanych i powszechnie występujących w teorii prawa.

Autor przyjął w książce tematyczny podział materiału, obowiązujący w tradycyjnej koncepcji podręcznikowej. W sposób perfekcyjny wprowadza czytelnika w arkana wiedzy o tego rodzaju prawie, dokonując podziału na część ogólną i szczegółową, a następnie na rozdziały obejmujące całokształt zagadnień występujących w ustawie z dnia 12 listopada 1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe.

Część ogólna zawiera wiadomości wstępne, w tym genezę tego prawa i znaczący udział polskiej nauki prawa. Do wybitnych przedstawicieli nauki zaliczono np. H. Trammera, J. Jakubowskiego, L. Babińskiego, J. Fabiana, E. Wierzbowskiego, W. Ludwiczaka, J. Ciszewskiego, T. Ercińskiego i A. Mączyńskiego. Należy do nich również M. Pazdan, autor omawianego dzieła, który jest znakomitym znawcą prawa prywatnego międzynarodowego. Do chwili obecnej opublikował co najmniej 50 artykułów poświęconych temu prawu w czasopismach krajowych i zagranicznych. Jest również autorem szeregu monografii i komentarzy wydanych w języku polskim i obcym.

Wiele uwagi poświęcono źródłom tego prawa. Zgodnie z brzmieniem art. 1 § 1 cytowanej ustawy, spełnia ono charakter prawa wewnętrznego i określa prawo właściwe dla międzynarodowych stosunków osobistych i majątkowych w zakresie prawa cywilnego, rodzinnego, opiekuńczego oraz prawa pracy. W myśl zaś art. 87 ust. 1 Konstytucji RP, źródłem prawa powszechnie obowiązującego są także ratyfikowane umowy międzynarodowe po ich ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw. Stanowią one część krajowego porządku prawnego i są bezpośrednio stosowane, chyba że stosowanie ich jest uzależnione od wydania ustawy (art. 91 ust. 1 Konstytucji). Umowy te, za uprzednią zgodą, wyrażoną w ustawie, mają pierwszeństwo przed ustawą, o ile z ustawą nie można ich pogodzić.

Autor omówił przy tym podstawowe konwencje zawierające normy kolizyjne oraz umowy bilateralne podpisane przez Polskę o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach rodzinnych, karnych oraz pracowniczych, którym przysługuje pierwszeństwo w myśl zasady *lex specialis*.

Rozważania te uzupełniają charakterystyką budowy, rodzaju i zakresu obowiązywania normy kolizyjnej i znaczenia łącznika tej normy przy wykładni przepisów. Wskazuje przy tym na znaczenie obywatelstwa jako podstawowego łącznika w sferze norm kolizyjnych. Tę część rozważań zamykają problemy związane z pojmowaniem i stosowaniem prawa wła-

ściwego oraz wyjaśnieniem znaczenia norm definiujących poszczególne instytucje prawne.

Część szczegółowa składa się z 7 rozdziałów i omawia:

1. Zdolność prawną osób fizycznych i prawnych jako uczestników międzynarodowego obrotu prawnego.

2. Czynności prawne z uwzględnieniem ich formy przy zastosowaniu prawa właściwego dla formy, wady oświadczenia woli, przedstawicielstwo ustawowe i zasady sporządzania pełnomocnictw z zachowaniem obowiązującej formy.

3. Zobowiązania, które zostały wnikliwie i wszechstronnie przedstawione. Zilustrowano je wyjątkowo obszerną bibliografią, dotyczącą także współczesnych czynności cywilnoprawnych, jak na przykład factoringu i timesharingu. Autor skomentował wszystkie problemy dotyczące definicji ustawowych poszczególnych zdarzeń. Szerzej wyjaśnił zasady wyboru statutu kontraktowego, a w tym sposób i chwilę dokonania wyboru prawa i zasad jego stosowania. Odrębnie zinterpretował zobowiązania dotyczące nieruchomości, zwracając uwagę na trudności występujące przy poszukiwaniu prawa właściwego dla niektórych umów, w świetle charakteru właściwości *legi loci contractus*. Dokonał podziału czynności ze względu na ilość występujących podmiotów. Odniósł się także do zobowiązań wekslowych i czekowych, a do konsekwencji wynikających ze zdarzeń nie będących czynnościami prawnymi. Odrębnie ustosunkował się do poszczególnych dziedzin prawa cywilnego i prawa pracy.

4. Szczegółowo omówione zostało prawo rzeczowe z podkreśleniem zakresu obowiązywania statutu rzeczowego. W sposób syntetyczny Autor omówił prawa na dobrach niematerialnych.

5. Prawo rodzinne i opiekuńcze obejmuje wszystkie dziedziny występujące w stosunkach obrotu prawnego z zagranicą. Zostały zanalizowane wzajemne stosunki prawne między małżonkami oraz między rodzicami i dziećmi, zasady stosowania prawa przy rozwiązaniu małżeństwa w wyniku rozwodu. Omówiono nadto konsekwencje prawne między małżonkami, zakres stosowania prawa właściwego, zasady postępowania przy przysposobieniu oraz dotyczące opieki i kurateli.

6. Prawo spadkowe obejmuje wszystkie zagadnienia z tym związane. Autor dokonał oceny zdarzeń występujących w tym prawie, począwszy od dziedziczenia ustawowego i testamentowego, przyjęcia lub odrzucenia

spadku aż do wzajemnych stosunków między współspadkobiercami. Zdefiniował pojęcie statutu spadkowego oraz statutu dla czynności prawnych *mortis causa*.

7. Właściwość sądów i innych organów, obowiązująca w postępowaniu międzynarodowym prywatnym została przedstawiona w sposób precyzyjny. Również i w tym rozdziale jest powołana bardzo bogata literatura zagraniczna. Zostały także scharakteryzowane zasady uznawania i wykonywania orzeczeń sądowych w myśl Konwencji Lu-gańskiej.

Dodatkowym walorem recenzowanego dzieła jest zamieszczenie *in extenso* ustawy z dnia 12 listopada 1965 r. – Prawo prywatne międzynarodowe oraz wybranych konwencji i innych umów międzynarodowych. W wyniku tego ułatwione jest korzystanie z zagadnień poruszonych w książce i odniesienie ich do tekstów źródłowych prawa.

Romuald Szytk